

Dr. JUOZAS LEIMONAS
(1900. VIII.23-1963. V.4)

IDEALISTAS — REALISTAS

DR. JUOŽA LEIMONĄ PRISIMENANT (1900-1963)

Dr. Juozas Leimonas gimė Lietuvoje 1900 m. rugpj. 23 d. Marijampolės apskr., Gudelių vlsč., Daugirdiškės dvaro kalvio šeimoje. Taigi, nors ir suvalkietis, bet biedniokas.

Mirė staiga, nesirgęs, 1963 m. gegužės 4 d. J.A.V. Bostone, Mass., širdies smūgio ištiktas. Liko našlė dantų gydytoja (Stasė Lukoševičiūtė) ir du sūnūs. Visi trys dabar gyvena J.A.V-se.

J. Leimonas priklausė tai Lietuvos jaunuolių amžiaus grupei, kuriai I pasaulinis karas iškirpo didelį gabalą iš normalaus mokymosi laiko, todėl ir Juozas tegalėjo baigti vidurinį mokslą (gimnaziją) tik 1922 m., taigi jau gerokai apibrendęs ir iš gimnazisto nuotaikų senokai išaugęs. Bet prieš tai dar jį gerokai palamdė gyvenimo mintuvai.

Gimtinėje prasistūmęs per to meto carinės Rusijos lietuviams duotą pradžios mokyklėlę, Juozas panūdo toliau pasitraukti nuo tėvo priekalo — matyt, kas nors jam pakišo mintį, jog jam reiktų pabandyti lengvesnio gyvenimo paieškoti. Taip jis ir atsidūrė Ūdrijos valsčiaus raštinėje, kur jo akiratis praplatėjo ir raštinės darbo pramoko. Bet ten jį greit užklupo karas ir kartu su raštinės vedėju nubloškė į Rusiją.

Tremtis Rusijoje buvo antrasis Leimono gyvenimo tarpsnis. Pirmiausia jis pateko į Kazanę ir ten įsipiršo į raštininkus policijos nuovadoje. Greit buvo pamėgtas, nes mokėjo dirbti ir buvo rūpestingas. Ir gyventi buvo lengviau, nes algos gavo 12 rublių per mėnesį. Tik vis tie netikėti atradimai: Juozas sužino Kazanėje esant katalikų bažnyčią. Ten jis pasuka sėkmadienio sulaukęs, nes tai buvo lyg pamestą motiną suradus. Bet kai kunigas persižegnojo sakykloje lietuviškai, Juozui pabiro džiaugsmo ašaros. Tą pačią dieną jį užplūdo ir mokslo karštligė, kurią užkūrė čia

pat prie bažnyčios nusipirktas jau tada ėjęs *Lietuvių Balsas*. Jame jis rado skelbimą, kad Petrapily steigiami lietuviams bendrojo lavinimosi kursai. Leimonas nutarė žūt būt į kursus patekti. Dabar jis pradėjo spausti delne kiekvieną atliekama rublį kelionei, nes nuo Kazanės iki Petrogrado kelias ilgas. Gi šiokia tokia atsarga irgi gėdos nedaro.

Petrograde Leimonas šiaip taip suranda Lietuvių Komiteto Nukentėjusiems Nuo Karo Šelpti raštinę, kur jis pirmą kartą pamato kun. Tumą-Vaižgantą. Šis įkurdina naują mokinį moksleivių tremtinių bendrabuty ir paskiria komiteto pasiuntiniu iki mokslo metų pradžios.

Karas alina Rusiją, pradeda stigti duonos. Lietuvių komitetas dalį savo mokinių iš Petrogrado pasiuntė į Ekaterinodarą. Į tą būrį pateko ir Juozas, ten pirmą kartą patekęs į normalią gimnaziją, kur iki grįžimo Lietuvon suspėjo užbaigti 6 klases. Likusias dvi eksternu jau užbaigia laisvę atgavusioje Lietuvoje, pradeda teisių studijas Lietuvos universitete, aukštuosius mokslus 1927 m. užbaigia Šveicarijos Friburge daktaro laipsniu, disertacijos tema pasirinkęs Lietuvos savivaldybių sistemą.

Leimonas buvo visuomenininkas iki kaulų smegenų. Tik ne koks idealistas svajotojas, utopijų kūrėjas, bet idealistas praktikas. Jam visada geriau sekėsi ten, kur reikėjo ką nors konkrečiai dirbti: uždavinius suplanuoti ir juos gyvenimo faktais paversti. Nuo Petrogrado iki mirties jis buvo organizacijos žmogus. Jo visuomeniškumo įkvėpėjas ir kelrodis buvo idealistinė ateitininkų ideologija.

Su ateitininkais Leimonas pirmą kartą susitiko, atvykęs iš Kazanės į Petrogradą. Įstojęs į ten jau veikusią ateitininkų kuopą, jis greit tapo uoliu nariu : godžiai siurbė į savo sielą ateitininkiškos ideologijos principus ir pratinosi prie organizacinės disciplinos bei praktikos. Kai nuvyko į Ekaterinodarą, atsirado proga savo patirtį išbandyti, čia jis kartu su draugais buria lietuvius jaunuolius į ateitininkų kuopą, o su pajėgesniais persikelia veikti už gimnazijos sienų — į ten buvusių lietuvių tremtinių tarpą. Pačioje gimnazijoje rusams moksleiviams įkuria religijos-filosofijos būrelį, kuriam pats ir pirmininkauja. Mat, jam buvo šovusi galvon mintis, kad ateitininkiško pobūdžio organizacija galėtų teigiamai veikti ir rusų jaunimą — būti atsvara tiek daug žalos darančiam nihilizmui.

Misija rusų tarpe buvo trumpa, nes Juozas sunkiai susirgo, Rusija pasinėrė revoliucijon, o begriūnantis karas atidarinėjo kelius į Lietuvą. Leimonas skuba namo ir pasineria į visuomeninę veiklą, iš kurios jį beišmeta tik bolševikinis okupantas. Įpratęs organizuotai dirbti ateitininkuose, jis 1918 m. pradžioje suorganizuoja Gudelių pavasarininkų kuopą, padeda kurti valsčių (juk jis patyręs raštininkas!) ir savo kaimo pradžios mokyklą. 1919 m. jis jau Kaune, registruojasi savanoriu tėvynei nuo priešų ginti, bet į Varėnos frontą patenka tik 1920 m., nes dėl silpnos sveikatos pradžioje buvo paliktas štabe propagandos skyriuje. Varėnos ruože veikė kartu su žymiuoju ateitininkų veikėju Vincu Dovydaičiu (prof. Prano Dovydaičio broliu), kuris mirtinai sužeistas miršta Leimono glėby. Iš kariuomenės pasitraukė 1922 m. ir greit išvyko Šveicarijon mokytis.

Baigęs mokslus, Leimonas vėl su ateitininkais ir pavasarininkais, bet katalikiškųjų organizacijų veiklą tada jau stipriai varžė savo siekimuose pasiklydęs po 1926 m. perversmo atsiradęs režimas. Kai 1932 m. Marijampolėje vykęs pavasarininkų kongresas nepatiko režimui, Leimonas su prof. Juozu Eretu ir prof. Pranu Dovydaičiu sukišami Marijampolės kalėjiman. Suvalkijos jaunimas būreliais rinkosi kas sekmadienį prie kalėjimo vartų, nors pasimatymui leidimo ir negavo. Leimonas netenka valdiškos tarnybos (dirbo finansų ministerijoj), bet tuojau pakviečiamas Katalikų Veikimo Centro reikalų vedėju, kurias pareigas jis atliko ne tik sąžiningai, bet ir sumaniai. Tais laikais jis buvo, tur būt, tinkamiausias reikalų vedėjas. Dėl naujų darbų prof. Eretui pakilus trauktis iš *Pavasario* Sąjungos vyriausiojo vadovo pareigų, jos 1928 m. įperšamos J. Leimonui. Abidvi sunkias ir atsakingas naštas Leimonas nešė iki bolševikinės okupacijos, kurios pirmuosius metus praleido Kauno Sunkiųjų Darbų kalėjime, laimingai išvengęs ešelono iki Červenės.

Pasitraukęs su šeima Vokietijon, Leimonas ir ten aktyviai reiškėsi visuomeninėj veikloj, kurios neatsisakė nė Amerikon persikėlęs. Prsidėjo prie kūrimo Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, kuriai pasiūlė ir šį vardą 1946 m. Wiesbadene vykusiame tremtinių atstovų suvažiavime.

J. Leimonas draugavo ir su spauda. Yra buvęs *Ateities*, dienraščio *Ryto* ir *Pasaulio Lietuvio* redakcinių kolektyvų narys, daug ir visokeriopa rūpinęsis pavasarininkų spauda. Bostone gyven-

damas apie 10 metų redagavo *Lietuvos Vyčių* žurnalą. Jis mokėjo rašinių parašyti, bet žodžių įmantrumu nesmaguriavo. Tema irgi tokia, kurią iššaukė veikimo praktika.

Jis įpiršo ir prigydė Lietuvoje Motinos Dienos šventimą, jo įkvėpti pavasarininkai pirmą kartą pradėjo švęsti ir Tėvo Dieną 1936 m. birželio 7 d.

Leimono dvasinio portreto svarbiausias bruožas — giedras optimizmas. Prie sangviniko buvo kiek prisimaišęs flegmatikas, bet jį gerai pridengdavo stiproka jumoro dozė. Principiniuose dalykuose buvo kietas, bet juos ginti prireikus visada žiūrėdavo, kaip laimėti bylą niekam skriaudos nepadarius. Rūpestingas šeimos tėvas, bet primatą dienos reikaluose buvo perleidęs žmonai, nes be tos jos pagalbos nebūtų galėjęs tokios įtampos visuomeniškų pareigų atlikti. Taip susiderinę, juodu buvo laimingi.

O. LABANAUSKAITĖ

Brooklynas, N. Y.